

HITZAURREA

I. HISTORIA PIXKA BAT

Orain dela urte batzu ekin zion JAKIN Taldeak **Hiztegi tekniko-berezitu** sail bat lantzeari. Garai hartako asmoa da **Filosofi Hiztegiarena** ere. Endrike Knörr-i eskatu zitzaion orduan, 1972an hain zuzen, asmo hori haragitzeko programa bat egin zezan. Lehen urratsak eman ziren, artikulu-zerrenda bat proposatuz eta lan-talde txiki bat bilduz.

Hasieratik ikusi zen **Filosofi Hiztegia**, egiturari eta programaren osoari begiratus, ikuspegi desberdinetatik ikus zitekeela. Eta ez zen eritzi desberdinak bateratzea erraza gertatzen. Honelako eragozpenengatik eta lankideak ere bestelako lan eta zereginengatik oso hartuak zeudelako, JAKINEk gerorako utzi zuen asmo hura 1976an.

Hala ere, geroztik beste elkarrizketa batzuren bitartez, asmo hura suspertu nahi izan zen eta aurrera bultzatu. **Filosofi Hiztegia** lantzea premiazkoa ikusten zelako, hain zuzen ere. Baina une hartan indarren gabezia nabaritu zen, bai lankideen aldetik eta bai JAKIN argitaldariaren aldetik ere.

Isan ere, beste hiztegi askoren asmoak ere aurrera bait zihoazen, lehen asmo hura handituz eta zabalduz zihoan. Programa hori aurrera eramateko, lanaren nolabaiteko profesionaldu beharra ikusi zen. Horregatik, **Hiztegi tekniko-berezituen** proiektu eta programa osoak UZEI Erakunde berriaren eskuetan jartzzea erabaki zen. Honela, 1979. urtearen lehen hilabeteetan, **Filosofi Hiztegiaren** asmoari berriro heldu zitzaion zuzendaritza berri baten gidaritzapean. Duela urte batzu egindako lehen ahalegin eta programa-gai hari jarraiki, **Hiztegiaren** aurreproiektu oso bat landu zen, **Hiztegiaren** proiektua bera argitzeko, zehazteko eta finkatzeko.

Programaketa honen lanik handiena Xabier Andonegik, **Hiztegi** honen zuzendariak, eraman zuen. Koordinaketa-lana, 1979. urtea bitarteko faseari dago-kiona, Paulo Agirrebaltzategiren gain joan zen. Gero, plangintza bideratu zenez geroztik, eginkizun hori Paulo Iztuetak bete izan du askenerarte.

II. GORPUTZ TEMATIKOAREN LANKETA

Artikulu sailak osatzen du Hiztegiaren gorputz tematikoa. Hiru mailatakoak dira artikulukoak, neurritz desberdinak, baina batez ere desberdinak, maila bakoitzeko artikuluen esangurari, funtzioari eta ikuspegiari begiraturik. Dena dela, esan behar da artikuluen nagusien programaketak garrantzi berezia duela, berak zertzen bait du Hiztegi osoaren ikuskera.

1. Artikuluen programaketa

Hiztegi honek hiru irakurbide ditu.

a) Lehenengoa, I. mailako artikuluek osatzen dute. Guztira 20 artikuluen luze dira. Lehen irakurbide hau Filosofiaren munduarekiko sarrera bezala asmatu dago.

Artikulu luze hauen bidez Filosofiaren ingurumaria bere zabaleran aurkeztu nahi zaio irakurleari. Halaber, norabide eta doktrina desberdinak hasiera-hasieratik beren itxiruratu atera nahi izan da eta ulertzen lagundu, bai Filosofiaren ekintza bakar baten espresabide bezala --sasoiko kultur bideen arabera, alegia-- eta bai hortik sorturiko mundu-ikuskera berezi bezala. Bide batez, lagundu nahi izan zaie irakurleari alderdikeriak alde batera uzten eta, nahiz eta pentsaera desberdinekoak izan, elkarrizketarako gogoia eta gaitasuna zaintzen. Horrela, Filosofiaren betiko egiteari, bere etengabeko arazoak birplanteatu beharri eutsiko zaio.

b) Bigarren irakurbidea II. mailako artikuluen laburragoek eskaintzen dute. Hauek 180 ditugu guztira eta, oro har, filosofian beharrezko den beste informazio-multzoko bat ematen dute. Hau da: zeintzu diren Filosofia landuriko alor nagusiak, antzinateko Filosofia berak egindako alor-banaketa --gerora ere iraun duen horretan-- disziplina bakoitzaren garapena nolakoa izan den eta nolako harremanak izan dituen Filosofiaekin berarekin; ikerketa modernoan landu diren beste alor batzuk, errealitate osoaren ikuskera zeharo aldatzera behartzen gaituztenak; gaurok filosofian bizirik dirauten eta hain barrutik sentitzen diren arazoak, beraien gorabehera, abiabide eta guzti.

c) Hirugarren irakurbidea III. mailako artikuluen txikiak ematen digute. Eru-dizio mailakoa da, batez ere. Guztira 1.250 artikuluen luze dira informazio zabal, zehatz eta laburra eskaintzen dutenak. Artikulu hauek maila orokorreko informazio dakarte sakontasunera jo gabe artikuluen bakoitzean, baina guztien artean ikuspegi zabal bat ematen dutelarik. Horietan aurkitu ahal izango dituzte irakurleak edozein motatako filosofiaren lexikoan **maiz** agertzen diren hitz, izen eta esakera

partikularrak, hauei buruz informazio labur-laburra eta berehalakoa emango diotenak. Bestalde, artikuluko triki hauetan, kontzeptuez aparte, 860 biografi erreferentzia inguru aurkitzen dira. Hauetan oinarriko informazio laburra bakarrik ematen da.

Hiztegi hau aipaturiko perspektiba honetan landua dagoenez gero, euskaraz izateaz gainera, badu bere originaltasuna ere, erderasko hiztegiekin alderatuz.

Esate baterako:

- André Noiray-ren *Filosofi Hiztegiak eta espainierazko Miguel A. Quintanilla-renak* Filosofiaren azken aroan jartzen dituzte beren mugak. Horregatik, horiei gure Hiztegi honen III. mailako informazioa falta zaie; II. mailako artikuluen gaiak, berriz, ikuspegi partikularragotik definitzen dira. Badituzte hemengo I. mailako artikuluko nagusien antzekoak, baina gutxiago dira; frantsesarenak, berriz, zabalagoak.

- M.M. Rosental eta P.F. Iudin-en eta Ferrater Mora-ren *Filosofi Hiztegiak* ez dute hemengo I. mailako artikuluen antzekorik. Mailakatu gabe daude hiztegiok; bilduma entziklopedikoaren itxura dute eta ez dira ikaslanetarako hain erabilgarriak. Bestalde, horien aldean, gure hau neutralagoa da, bereziki M.M. Rosental eta P.F. Iudin-en Hiztegiaren aldean. Geure Hiztegi honetan egiten dugun I. eta II. mailako artikuluen bereizketaren bidez argiago azaltzen da gai eta kontzeptu bakoitzaren garrantzia, edozeinek epaitzeko moduan. M.M. Rosental eta P.F. Iudin-en Hiztegiak hemengo III. mailako artikuluen gisakoak askoz gehiago ditu.

2. Erizpideak

Garrantzizkoa da jakitea zein erizpidez eginga den artikuluko nagusien programaketa, beroriek definitzen bait dute Hiztegi osoaren alorra, ikuspegia eta egitura.

a) Hiztegi hau ulergarria eta irakurgarria da kulturaz jantzi xamar dagoenarentzat. Ikasliburu bezala ere balio du, ikasketa orokorretan nahiz berezituagotan filosofiarekin lehen aldiz topo egiten dutenentzat.

Gehienetan filosofiak ideia bitxi berruti aldrebesaren itxura ematen du ikasle horien begietan. Horregatik, komenigarri ikusi da hasieratik bertatik filosofiari bere arrotasun-kutsua kentzea eta, bidenabar, beren funtzionaltasuna eta zentsuzkotasuna agertzea. Horretarako biderik egokiena, *Filosofi Hiztegi*

hau historiaren ikuspegitik lantzea dela pentsatu da. Filosofoek eta doktrinek beren garaiko gizarte-egoerarekin eta arazo konkretuen inguruarekin daukaten zerikusia azaltzen da, arazo horiek jasotsen eta gogoeta mailan lantzen nola saiatu diren agertuz.

b) Gaurko pluralismo-giroa kontuan hartuz eta, era berean, Histegiko lankideei eta gure Herriaren egoerari begiraturaz --eta, beraz, Histegiaren irakurle-goari ere bai--, ahalegindu gara artikulu nagusiok aparteko eskola-kutsurik izan ez dezaten. Izan ere, Histegi osoa ideologia bakarretik zuzenduz gero (M.M. Rosental eta P.F. Iudin-ena bezala) bai lankideak eta bai irakurleak arrotz sentituko zutekeen beren burua eta guk, hain zuzen, arrisku hori alboratu nahi izan dugu espreski. Gure jokabidea hauxe izan da: **Filosofiaren historia aurre-rantz doan etengabeko mugimendu bezala hartzea**. Horrela, doktrina, pentsaera eta mugimendu filosofiko guztien gaindiko historiaren irrintze horren barruan, joera bakoitzaren zentzu berezia, bakoitzaren emankortasuna eta eragina neurtu ahal izango dira eta, bide batez, bakoitzaren mugak ere agertu egingo dira.

c) Histegiaren egiturak berak planteatu digun hurrengo galdera hauxe da: Nola eraiki Histegiaren koordinatu-sistema? Historian izan diren eskola nagusien aurkezpenak zutabe bezala jarritz, ala aztergai guztia ohizko filosofi sailen (Logika, Metafisika, Etika, etab.en) arabera sailkatuz?

Hemen ere, beharbada, hautabeharra gaizki jarria zegoela iruditu zaigu. Ez dago derrigorrez bata ala bestea hautatu beharrik. Izan ere, eskolak ez lirateke beren itxitasunean azaldu behar. Horiek ere gizarte eta kultur inguru konkretu batean sustraitzen eta kokatzen dira eta, bidezkoa denez, haien interesek Filosofia sail honetara ala hartara jotzen dute.

Era berean, gai nagusiak ez dira abstraktuki erabiltzekoak. Ideiek historian zehar jasan dituzten gorabehera guztiak kontuan izan dira eta garai bakoitzean eskola bakoitzak eman izan dien bultzada eta garrantzia azpimarratu dira. Eskolak, beraz, historiaren erantzule bezala eta gaien sorleku bezala tratatzen dira.

III. LEXIKOGINTZA URRATSEZ URRATS

1. Egoera

UZEIko makrohiztegi-gintzaren barruan, beti ez bada ere bai gehienetan, terminologiaren zatiari dagokionak ematen du lanik gaiztoena. Filosofi Histegi hau ezin izan zitekeen salbuespen bat, euskarak alor honetan duen tradizio-

-ekarpena aski murrirtza bait da. Akademia mailako filosofiari ez da euskaraz ia-ia batera landu, euskarak berak gure Unibertsitateetan eta horrelako beste ikastetxeetan lekurik izan ez duelako. Horregatik, hain zuzen ere, filosofiaren historia --eta, beraz, filosofiaren lexiko historikoa-- ez da euskaraz landu. Horrekin batera esan behar da, euskaraz ez dela landu izan *Filosofi* ikasketetarako testurik. JAKINEk 1965ean argitaratutako **Filosofiaren kondaira** liburuskak horrelako zerbaiti hasiera eman nahi izan zion, baina ez zuen jarraipenik izan.

Badira euskaraz liburu monografikoak edo, filosofo bati edo besteari buruz dihardutenak: esate baterako, **Kolakowski, Bat bitan banatzen da, Filosofo berriak**, etab. Badira, orobat, filosofoen itzulpen-lan batzu ere: *Descartes-enak, Balmes-enak, Marx-enak* eta, bereziki, *Platon-enak*. Badira, bai, baina nolana ere oso gutxi da lan monografikoetan nahiz itzulpen sailean eginda daukaguna.

Orain artekoak esan ondoren, gogoratu beharrik ere ez dago *Filosofi* hiztegi sistematikorik ez dagoela euskaraz: hau da, *filosofi* kontzeptu historiko eta tradizionalak eta gaurkoak alfabetoaren arabera ordenatuak emango dituenik.

Eta eskuartean daukagun ondare murrirtz horri, berriz, orokortasunaren ikuspegia falta zaio. Honela, hitzak asmatu edo itzuli izan direnean, norberak bere kontura, bakarka eta *filosofi* lexikoaren ikuspegi orokorra alde batera utzita, landuak izan dira eskuarki. Eta, egia esan, ikuspegi isolatu honekin landutako *filosofi* testu hauek badute beren gozotasun eta ulergarritasun ukaezinezkoa, batez ere prosa dotorez eta joskera zaluz biribilduak datozenean. Gisa honetako argitalpen baliosik aurkitu ezinik ez daukagu **Euzko Gogo**, **Egan**, **Jakin**, **Euskal Eснаlea**, etab. bezalako kultur aldizkarietan eta beste zenbait saiakera zeharka filosofikotan (**Lanaren Antropologia**, **Marxen Marxismoa**, **Hizkuntza**, **Etnia** eta **Marxismoa**, **Hizkuntza** eta **pentsakera** eta horrelakoetan).

Orokortasunaren errefererentziarik gabeko lan-metodo honek, ordea, *Le-r*iko orok eskatzen duen koherentzi beharri mesede kaxkarra egiten dió, hitzen erabilera semantikoan anarkia hutsa ageri bait autore desberdinen baitan. Esan nahi duguna, beharbada, adibide batzuren bidez hobeto azalduko da. Hona hemen batzu:

Pensamiento honela eman da:

burubide	bururakizun	burutapen
gogai	gogoeta	gogo
gogamen	gogabide	oldozpen
pentsamendu	pentsaera	..

Ideia: burutazio
 burutapen
 bulko
 gogai
 gogapen
 gogoramendu
 ide(i)a
 oldozpen
 ...

Concepto: kontzeptu
 adiera
 adi-muga
 gogai
 bururakizun
 ...

Esencia: esentzia
 zer-izan
 zerkun
 zergauza
 izandun
 izaera
 dantasun
 ...

Sustancia: sustantzia
 sorkari
 izate
 zerki
 ...

Ez goaz hits horiek bakarka hartuta ongi ala gaizki asmatuak dauden juzgatzerara. Dioguna da nahasteria hori onartezina dela zehaztasun terminologikoaren argitan eta, bide horretatik segituz gero, hura areagotu besterik ez genukeela egingo. Konturatu ginen filosofi lexikoaren lantzeak beste lan-prozedura sistematikoago bat eskatzen zuela inondik ere. Bide honi ekin genion.

2. Lexiko-hustuketa

Hauxe izan zen lehen urratsa: hots, lehendik egina zegoen lana, euskarazkoa nahiz erdarazkoa, ahalik ondoen jasotzea.

Euskarazko argitalpenen zerrenda osatu genuen, hor barruan zeudela aldizkariak (**Euzko Gogoa**, **Egan**, **Jakin**) nahiz liburuak (Egiategi. Jokin Zaitegi, Gaizka Barandiaran, Joxe Azurmendi-renak, etab.) nahiz itzulpen-lanak (Jokin Zaitegi, Orixe, Joseba Zinkunegi, B. Ametzaga, P. Narbaitzenak, etab.). Euskarazko lexikorako hustutako bibliografia liburuaren azken partean aurkituko duzu, irakurle. Euskarazko iturri horretatik 9.000 fitxa inguru jaso genituen.

Baina euskarazkoetan ez zen hori izan iturri bakarra. Horren ondoan Filosofiako gorputz tematikoan artikuluegile desberdinek erabilitako lexiko berezitua zegoen, 3.646 fitxa ingurukoa. Honela, gustira, 12.650eko fitxategi gauzatu zen aipaturiko euskarazko bi iturri horietatik hustuketak egin ondoren.

Gure helburua euskarazko *Filosofi Hiztegia* burutzea izan bait da, ezin bestekoa genuen aurre-lan hau egitea, filosofiaz lehen eta orain idatzitako apur hori nola idatzia dagoen jakitea, alegia. Aurre-lana, beraz, sistematikoki egina izan da UZEIn ohi dugun metodologiaren arabera, testuetako hitzen esanahia ahalik zintzoez interpretatzen ahaleginduz. Hiztegiko gorputz tematikotik hustutako hitzetan ez da egon interpretazio okerraren beldurrik, egileak berak eman bait dio bere itzulpena. Besteetan, bai, beti ere arrisku horrekin kontatu beharra dago.

Erdarazko hiztegiak ere hustu dira, hauen artean bereziki André Lalande-ren *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*, Paul Foulquié eta Saint-Jean-en *Dictionnaire de la langue philosophique*, Dagobert D. Runes-en *Dictionary of Philosophy*, H. Schmidt-en *Philosophisches Wörterbuch* eta Ferrater Mora-ren *Diccionario de la Filosofía*. Hauetatik, eta batez ere frantses hiztegi horietatik, 18.511 fitxa inguru atera zitzaizkigun. Baina kopuru horretatik 2.012 fitxa izen propioei zegozkienak ziren.

Erdarazko hiztegi hauek filosofi lexikoaren eremu kontzeptuala mugatze-ko balio izan digute, euskarazko testuetatik ateratako hitzak errepikatu egiten bait dira asko eta asko eta, azken finean, hitz zehazki filosofikoen zerrenda nahikoa laburra gertatzen bait da. Honetaz ongi jabetu ginen **Filosofia. Lexikoa** (1982) egiten hasi ginenean. Hiztegi txiki honek oinarriko lexikoa biltzen du, 5.000 hitz ingurukoa, BBBko 3. ikasturtean erabiltzen dena hain zuzen ere. Hor-ko terminoen euskarazko ordainen bila hasi ginenean, ikusi genuen euskarazko fitxategian gehienak falta zirela. Honek aditzera eman zigun euskarak oraindik alor zabalak dauzkala lantzeko terminologia filosofikoa. Zentzu honetan, erdarazko hiztegiek filosofia mailan garatutako hizkuntza normaldu baten eredia eskaini digute eta gu eredu horietaz baliatu izan gara euskarazko lexiko honi dagokion filosofi eremuaren kokapena egin ahal izateko.

3. Lexiko-finkapena eta erizpideak

Lehen esan bezala, UZEIk jada argitaratua du 1982an **Filosofia. Lexikoa**, euskaraz, espainieraz eta frantsesez emana. Euskal gizartetik, nagusiki BBB eta UBItik, eske handia bait zetorkigun, hari erantzuten saiatu ginen orduan. Bere garaian espreski adierazi genuenez, behin-behinekora izan nahi zuen. Eta halaxe da, egun ere.

Horrek ez du esan nahi orain eskaintzen dugun *Hiztegi lodiago* hau ere behin-behinekora ez denik. Hala da, baina ez maila berean, behin eta berriz berrikusia izan bait da. Orduan *Hiztegi mardulago* baten promesa egiten zen: Eskuetan duzun hauxe da egia bihurtua.

Hiztegi honetako lexikoa finkatsen hasi, 1982an hasi ginen. Lan-prozedurari dagokionez, bi aro bezala bereiz daitezke.

Lehen ekinaldi batean, adieraren aldetik antzekoak diren oinarriko kontzeptuak familietan sailkatu ziren, bakoitzari dagokion esanahia hurbiletik zehaztearren. Hizkuntza tekniko-zientifikoaren eskakizunik garrantzitsuena, disziplina baten barruan, kontzeptuen eta terminoen arteko biunibokotasuna dela esan dezakegu. Kontzeptu bati termino bat dagokio, eta alderantziz: termino bati kontzeptu bat. Ez dira hain onargarriak, beraz, hizkuntza arruntean eta literaturan hain ugariak diren ez homonimoak eta ez sinonimoak. Hizkuntza teknikoan, ambiguitasunari uko egin eta zehaztasuna eskatzen da.

Honela, hiztegi teknikoa landu nahi bada eta elkar-mugataaileak diren kontzeptuen multzo baten aurrean aurkitzen bagara, kontzeptuak familietan sailkatu beharra izango dugu, bakoitzaren definizioaren arabera zehaztu ahal izateko. Guk horrela jokatu dugu lexiko hau lantzerakoan. Lehenik kontzeptu kideen multzoak osatu genituen. Adibidez:

Euskara	Espainiera	Frantsesa
atzitu	aprehender	appréhender
atzeman	captar	
bururatu	concebir	concevoir
asmatu	representar	représenter
ulertu	figurar	figurer
irudikatu		
aditu	entender	entendre
ulertu	comprender	comprendre
	* * * *	
demostratu	demostrar (log.)	démontrer
frogatu	probar	prouver
	demostrar (ar.)	démontrer (ar.)
egiaztatu	comprobar	vérifier
	demostrar (ar.)	
	* * * *	

<i>desbirundapen</i>	<i>desarrollo (orok.)</i>	<i>développement</i>
<i>garapen</i>	<i>desarrollo</i> <i>crecimiento</i>	<i>développement</i> <i>croissance</i>
<i>gertaera</i>	<i>desarrollo</i>	<i>événement</i>
<i>jazoera</i>	<i>acontecimiento</i>	
<i>egitura</i>	<i>acaecimiento</i> <i>suceso</i>	
<i>azalpen</i>	<i>desarrollo</i>	<i>explication</i>
<i>espplikazio</i>	<i>explicación</i>	
<i>bilakabide</i>	<i>devenir (iz.)</i>	<i>devenir (iz.)</i>
<i>prozesu</i>	<i>proceso</i>	<i>processus</i>
<i>joanaira</i>		
<i>aurrerapen</i>	<i>progreso</i> <i>progresión</i>	<i>progrès</i> <i>progression</i>

* * * *

Nahiz eta helburu gisa kontzeptu bati termino bat eta termino bati kontzeptu bat dagokiola eta, zentzu honetan, sinonimoak ez direla onargarri aitortu, ezin aplikatu izan da erizpide hori kasu guztietan. Kontzeptu-mugakidetzailleen artean ere badira termino sinonimo bat baino gehiago onartzen dituzten kontzeptuak. Honelakoak asko dira Hiztegi honetan. Adibidez, goian emandako kontzeptu-multzoetan ikus daitekeenez, **aprehender/appréhender** erdarazkoen euskarazko baliokidetzat **atzitu** eta **atzeman** eman ditugu. Baina badira beste termino-multzo batzu eremu semantiko berekoak direnak. Nahiz eta termino horiek zentzu hertsian ez izan sinonimoak halakotzat eman ditugu hemen. Horrelako multzoak dira, esaterako, jarraiko hauek:

<i>Euskara</i>	<i>Espainiera</i>	<i>Frantsesa</i>
<i>ebidente</i>	<i>evidente</i>	<i>évident</i>
<i>nabari</i>	<i>manifiesto (adj.)</i>	<i>manifeste (adj.)</i>
<i>ageri(ko)</i>	<i>apreciable</i>	<i>patent</i>
<i>bistako</i>	<i>patente</i> <i>visible</i>	<i>visible</i> <i>apparent</i>

* * * *

<i>gogoeta</i>	<i>cogitación</i>	<i>cogitation</i>
<i>gogarte</i>	<i>consideración</i>	<i>considération</i>
<i>hausnarketa</i>	<i>discurso</i>	<i>discours</i>
<i>oldozketa</i>	<i>meditación</i>	<i>méditation</i>
	<i>pensamiento</i>	<i>pensée</i>
	<i>reflexión</i>	<i>réflexion</i>

* * * *

<i>ausa</i>	<i>azar</i>	<i>hasard</i>
<i>zorte</i>	<i>suerte</i>	<i>destin</i>
<i>zori</i>	<i>fortuna</i>	<i>destinée</i>
<i>mentura</i>		
<i>asturu</i>		

* * * *

Jokabide honen harian egongo litzateke, orobat, kontzeptu-mugatzaileen artean eman dugun honako hau ere:

<i>bururatu</i>	<i>concebir</i>	<i>concevoir</i>
<i>asmatu</i>	<i>representar</i>	<i>représenter</i>
<i>irudikatu</i>	<i>figurar</i>	<i>figurer</i>
<i>ulertu</i>		

* * * *

Bestalde, lexikoa finkatzeko orduan, alemana, ingelesa, frantsesa eta espainiera presente eduki ditugu, nahiz eta azken hori izan erreferentzi punturik hurbilekoena.

Lexikoak hiru zutabe ditu:

- *Euskara-Espainiera-Frantsesa (9.152 sarrera)*
- *Espainiera-Euskara (7.937 sarrera)*
- *Frantsesa-Euskara (7.801 sarrera)*

Zutabe bakoitzari eman zaio bere autonomia. Egiazki, hiru hiztegi daude hor eta hiru hiztegi balira bezala astertu dira hizkuntza horien arteko egokitzapenak.

4. Transkripzio-arazoa

Arazo hau trinatar, arabiar eta sanskritoazko hitzekin suertatu zaigu. Hizkuntza hauek planteatzeko duten transliterazio- eta transkripzio-arazoa jadanik erreforma-bidean sartua da. Trinatar hitzen transkripziorako, esaterako, Pinyin sistema nazioarteko akordiotan onartua dago eta hemen sistema hori segitu da. Arabieraren eta sanskritoaren kasuan, berriz, **Gran Enciclopedia LA-ROUSSE**ren erizpidean oinarritu gara.

Transkribatutako hitza identifikatzen zail gerta daitekeela pentsatu dugun kasuetan, ohizkoagoa zen grafia parentesi artean jarri da, beste hizkuntzetatik etorri zaigunaren arabera. Hona hemen, argibidetsat, adibide batzu txinerari dagokionez: Liu xiang xang (Liu Hsiang Shang), Zhu (Chu Hsi), Ru Jia (Ju Chia), Mao Zedong (Mao Tse Dong), Tai Ji (T'ai chi), Tai He (T'ai ho), Dao (Tao), Qing (Tsing), Ren (Jen), etab. Arabiar izen propioak, berriz, honela jarri ditugu izenburuetan: IBN BAYYA (Avempace), IBN RUSD (Averroes), IBN GABIROL (Avicenna), IBN SIDA (Avicenna). Zergatik ez dira ematen euskarazko grafian?, galde dezake norbaitek. Bai frantsesak bai ingelesak eta bai alemanak espainieratik hartu dituztelako Penintsulako arabiar filosofo horien izen propioak eta gustiek beren transkripzio arruntean espainierazko grafia errespetatu dutelako. Eta euskarak ez bait dauka oraindik erabat beretuta transkripzio arrunt hori, horregatik hartu da erabaki hori.

Era berean, izen geografikoari dagokionez, jatorrizko hizkuntzakoak gorde dira. Adibidez: Brüssel, Leuven, Freiburg, Tübingen, Göttingen, Strassburg, Marburg, Mainz, Padova, Bologna, Firenze; etab. Ez zaigu iruditu horiek identifikatzen zailak direnik. Beraz, erizpide gisa, jatorrizko izenak errespetatzera jo dugu.

IV. NORENTZAT DEN HIZTEGI HAU

Hasiera-hasieratik esan behar da Hiztegi hau ez dela landu zuzenean Unibertsitateko Filosofi Irakasle profesionali begira. Ez da "espezialistentzako" hiztegia, nahiz eta espezialistek egina izan. Apalagoa da Hiztegi hau.

Filosofia, alorrez mugatua ez denez eta "Ideien historiarekin" nolabait bat egiten duenez, kultura orokorrari lotua dago. Horregatik, kulturaz jantzia den edonori dagokio neurri batean filosofiaren mundua.

Hala ere, Filosofi Hiztegi honen eskabiderik handiena irakaskuntzan dago seguraski: Ikastetxuetan eta Unibertsitatean, bereziki. Estatu Espainoleko

Irakaskuntz Programetan gaur egun, BBB eta UBI direlakoetan, Filosofiaren oinarriak nahikoa zabal ikasi behar izaten dituzte ikasleek. Bestalde, Unibertsitateko Letren sailean, hor bates ere, lehen urtetan leku handia du Filosofia orokorrak, nahiz eta Filosofiaren espezialitatea ez egin. Horregatik, ikaslego zabalago dago Filosofiaren oinarriak eta Filosofia orokorra ikasten diharduena. Hor barruan sartzen dira BBBtik hasi eta Unibertsitateko lehen urteak bitarteko ikasleak.

Dena dela, Filosofi Hiztegi hau, bai dakartzan gaiengatik eta bai, berezikiago, duen lexikoarengatik, Kulturaz jantzia den edonori dagokio, kontsulta-liburu bezala.

V. LANKIDETZA ETA HIZTEGIGINTZA ETENGABEA

Hiztegi honen beste berezitasun bat zera da: talde-lana izatea, eta ez bakarka egina. Bereziki garrantzizkotzat jotzen dugu puntu hau, euskara normaldu eta bateratu gabe dagoela jakinik.

Alor bakoitzeko espezialistek (filosofoek gure kasu honetan) elkartuz eta elkarrekin lan eginez bakarrik ireki ditzakete beren alorreko hizkera-lexikoen bideak. Bakarkako lanak, nahiz eta oso ondo egina izan, arrisku handia du baztertua gelditzea eta espezialitate berekoek ez erabiltzekoa. Lexikogintzan gertatzen da bereziki horrelakorik. Horregatik alor bakoitzeko espezialisten artean "consensus" edo elkar-adostasuna lortu beharra dago. Eta horretarako biderik egokiena, elkarrekin hiztegia lantzea dela uste dugu.

Esan bezala, talde-lana baldin bada UZEIko hiztegien oinarriko esangarria, ez da hutsala izan talde-partaidetza hori Filosofi Hiztegi honetan. Artikulu nagusietan, guk hemen I. eta II. mailakoak deitzen ditugun hauetan, 24 lankidek parte hartu dute eta berorien izenak artikulugileen zerrendan aurkituko ditu irakurleak.

Badira izenpeturik gabe datozen artikuluko biografiko labur batzuek, guztira 791ren bat inguru; hauek, gehinbat, Elena Martínez, Roman Azkue eta Paulo Istuetak eginak dira. Euskal testuen hustuketak, berriz, Gregorio Labaka, Jose Antonio Aduriz eta Paulo Istuetak egin dituzte.

Lankideen partaidetza hau ez da bukatzen Filosofi Hiztegia kaleratzearekin. Pozikago esango genuke hura gizarteratzean hasten dela, hain zuzen, egiazko lankidetzak, filosofigintza garatzen den munduan txertatua beharko lukeena. Hiztegiaren prozesu edo ibilbide baten barruan sartzen da gure Filosofi

Hiztegi honen proiektu hau. Oinarrizko urrats bat besterik ez dugu ematen argitaratzearekin.

Izan ere, hiztegi bat ateratzeak ez du ez hizkera eta ez lexikoaren arazoa konpontzen. Laguntza bat besterik ez da. Horren ondoren erabili egin behar da, erabili filosofi munduan. Horrela bakarrik landu ahal izango dugu alor honetako hizkera eta, horrekin batera, lexiko bizia.

Guzti horrek, jakina, eguneroko konpromisua eskatzen die zeregin horretan profesionari direnei. Hauei, batez ere.

1986ko azaroaren 24ean, Filosofi Zuzendaritzak.